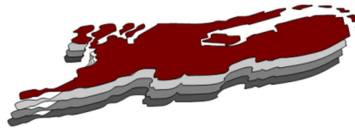

**Bureauonderzoek en Inventariserend
veldonderzoek - verkennende fase**

**Dorpsstraat 70, Lattrop
Breklenkamp gemeente
Dinkelland (OV).**

mei 2020

Versie 2 (definitief)

In opdracht van:
Ad Fontem Ruimtelijk Advies

Colofon

Laagland Archeologie Rapport 422

Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek - verkennende fase
Dorpsstraat 70 te Lattrop Breklenkamp, gemeente Dinkelland (OV)

Auteur: Erwin Brouwer

In opdracht van: Ad Fontem Ruimtelijk Advies

Foto's en tekeningen: Laagland Archeologie

Status rapport: definitief

Controle: J. Wijnen

Autorisatie: J. Wijnen

ISSN 2468-4759

Laagland Archeologie BV
Virulyweg 21F
7602 RG Almelo

E-mail: info@laaglandarcheologie.nl
KvK-Nummer: 60294418

© Laagland Archeologie BV, Almelo, mei 2020

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers. Laagland Archeologie BV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Samenvatting

Laagland Archeologie heeft in maart 2020 een Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek - verkennende fase uitgevoerd aan de Dorpsstraat 70 te Lattrop Breklenkamp. Het onderzoek vond plaats in verband met de ruimtelijke procedure rondom de sloop van de huidige bedrijfsgebouwen ten gunste van nieuwbouw.

Het bureauonderzoek had tot doel een archeologisch verwachtingsmodel op te stellen. Centraal staat daarbij de vraag of en zo ja welke archeologische resten (complextype, datering, diepteligging en gaafheid) in het plangebied kunnen worden verwacht. Hiertoe zijn landschappelijke, archeologische en historische bronnen geraadpleegd.

Op basis van het bureauonderzoek kunnen resten uit alle perioden worden verwacht. Voor de periode laat-Paleolithicum tot en met vroeg-Neolithicum en de periode IJzertijd – Nieuwe Tijd geldt een hoge verwachting op het aantreffen van archeologische resten. Voor de periode midden-Neolithicum –Bronstijd is sprake van een middelhoge verwachting. Op de kadastrale kaart van 1832 is een boerderij aangegeven. Het boerenerf is vermoedelijk terug te voeren tot de 17^e of 18^e eeuw. De bebouwing lag waarschijnlijk in het zuidelijke deel van het plangebied, dat tot op heden aldoor bebouwd is geweest. De conservatie van voorgangers van de boerderij is daarom mogelijk slecht of matig. Voor het noordelijke deel van het plangebied waar aldoor een plaggendeek is geweest, is waarschijnlijk sprake van goede conserveringsomstandigheden.

Dit verwachtingsmodel is getoetst en aangevuld door middel van verkennend booronderzoek. Het verkennende booronderzoek heeft tot doel het verwachtingsmodel te toetsen en zonodig aan te vullen. Hiertoe zijn verspreid over het toegankelijke deel van het plangebied verkennende boringen gezet. In dit stadium is verkennend booronderzoek de meest efficiënte onderzoekswijze om de archeologische potentie van het plangebied in kaart te brengen.

Uit het verkennend booronderzoek blijkt dat de bodem in de te bebouwen delen tot in de C-horizont is verstoord. De kans dat het gebied nog archeologische resten met een intacte archeologische context bevat wordt daarom laag geacht. In het noordelijke deel is sprake van een nagenoeg intact plaggendeek. Dit deel ligt landschappelijk ongeveer 1 m hoger dan de rest van het plangebied. Hier zijn geen bodemingrepen gepland.

Op basis van de resultaten van het veldonderzoek wordt geadviseerd geen archeologisch vervolgonderzoek in het plangebied uit te voeren en het grootste deel van het plangebied vrij te geven voor het aspect archeologie. Indien ook in het meest noordelijke deel bodemverstoring is gepland, adviseren we hier eerst een aantal karterende boringen te zetten, gericht op het opsporen van eventuele vindplaatsen.

De implementatie van dit advies is overgenomen door de bevoegde overheid, de gemeente Dinkelland. De gemeente wordt hierin vertegenwoordigd door haar deskundige, de heer A. Vissinga

Mochten tijdens de werkzaamheden onverhoopt toch archeologische resten worden aangetroffen, of resten waarvan redelijkerwijze kan worden vermoed dat het om archeologische resten gaat, dan geldt op grond van de Erfgoedwet (art. 5.4) een meldingsplicht. Dit kan bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE, www.cultureelerfgoed.nl).

Samenvatting	5
1 Inleiding	7
1.1 Aanleiding onderzoek	7
1.2 Afbakening plan- en onderzoeksgebied	7
1.3 Administratieve gegevens	8
1.4 Huidige situatie en toekomstig gebruik	9
1.5 Gemeentelijk beleid	10
1.6 Onderzoeksdoel	10
2 Inventarisatie	11
2.1 Inleiding	11
2.2 Landschappelijke ontwikkeling	11
2.3 Archeologie	12
2.3.1 Bekende archeologische waarden	12
2.3.2 Gemeentelijke verwachtingskaart	13
2.3.3 Eerder archeologisch onderzoek	13
2.4 Historie	13
3 Conclusie en verwachtingsmodel	16
3.1 Conclusie	16
3.2 Verwachtingsmodel	16
4 Veldonderzoek	18
4.1 Beschrijving onderzoeksmethodiek	18
4.2 Resultaten: lithologie, lithogenese en bodemontwikkeling	18
5 Conclusie en verwachting	20
6 Selectieadvies	21
literatuur	23
BIJLAGE 1 AMZ-cyclus	24
BIJLAGE 2 Archeologische perioden	25
BIJLAGE 3 Niet-toegankelijke delen voor veldonderzoek	26
BIJLAGE 4 Geomorfologische kaart	27
BIJLAGE 5 Actueel Hoogtebestand Nederland	28
BIJLAGE 6 Gemeentelijke archeologische verwachtingskaart	29
BIJLAGE 7 Bodemkaart	30
BIJLAGE 8 Waarnemingen, AMK-terreinen en onderzoeksmeldingen	31
BIJLAGE 9 Boorpuntenkaart veldonderzoek	32
BIJLAGE 10 dikte verstoord pakket	33
BIJLAGE 11 Top intacte dekzand	34
BIJLAGE 12 Boorstaten veldonderzoek	35

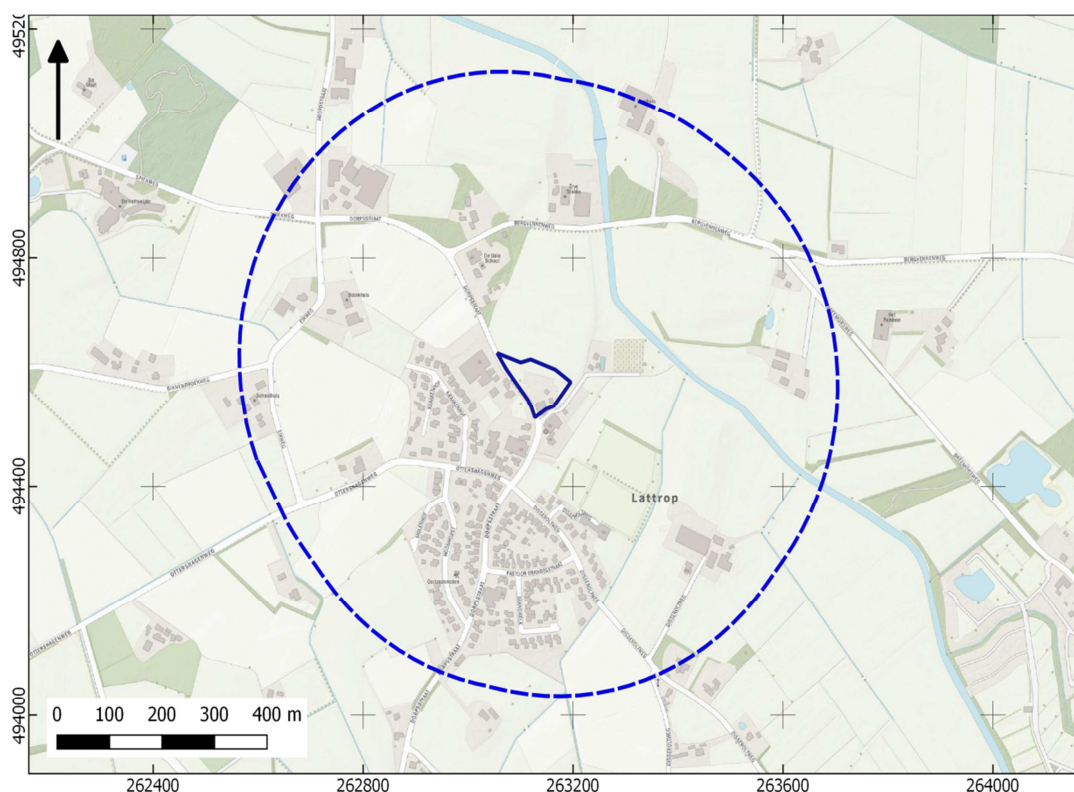
HOOFDSTUK 1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING ONDERZOEK

De aanleiding voor het onderzoek vormt de geplande bouw van nieuwe woningen aan de Dorpsstraat 70 te Lattrop Breklenkamp, gemeente Dinkelland (OV). Hiertoe is een bestemmingsplanwijziging vereist. De gemeente Dinkelland heeft een eigen archeologiebeleid. Op basis van het bestemmingsplan dient archeologisch onderzoek uitgevoerd te worden om aan te tonen dat eventueel aanwezige archeologische waarden niet onevenredig worden of kunnen worden geschaad door de geplande bouwactiviteiten. De opdrachtgever beoogt met het onderzoek de gemeentelijke paraaf te krijgen voor het onderdeel archeologie. Aanvullende wensen zijn niet kenbaar gemaakt.

1.2 AFBAKENING PLAN- EN ONDERZOEKSGBIED

Het plangebied betreft de Dorpsstraat 70 in Lattrop Breklenkamp, gemeente Dinkelland (OV), zie onderstaande afbeelding.

Afbeelding 1. Ligging van het plan- en onderzoeksgebied.

Het plangebied heeft een omvang van 0,7 ha. Voor een beter begrip van de bodemkundige omstandigheden en de archeologie van de planlocatie is een groter gebied bestudeerd. Een zone van 500 m rondom het plangebied wordt voldoende geacht om de archeologische potentie van het plangebied in kaart te brengen. Deze zone wordt aangeduid als 'onderzoeksgebied'.

1.3 ADMINISTRatieve GEGEVENS

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	
Provincie	Overijssel
Gemeente	Dinkelland
Plaats	Lattrop Breklenkamp
Beheerder/eigenaar grond	M. Niehof
Toponiem	Dorpsstraat 70
Kadastrale perceelnummer(s) ¹	DNK00 - L - 1588, - 1589
Laagland Archeologie projectnummer	LADO201
Datum conceptrapportage	18 maart 2020
Datum definitief rapport	6 mei 2020
XY-coördinaten	263065/494626

¹ kadastralekaart.com

	263205/494575
	263135/494515
Kaartblad ²	29W
Oppervlakte/lengte Plangebied	circa 0,7 ha
Datering	Neolithicum - Nieuwe Tijd
Complextype	Nietopgehoogde nederzetting zonder stedelijk karakter
Onderzoeksmeldingsnr	4799116100
AMK-terrein	n.v.t.
Vondstmeldingsnr.	n.v.t.
Type onderzoek	Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek - verkennende fase
Datum begin veldonderzoek	17 maart 2020
Datum eind veldonderzoek	17 maart 2020
Opdrachtgever	Ad Fontem Ruimtelijk Advies
Goedkeuring bevoegde overheid	30 maart 2020
Bevoegde overheid	gemeente Dinkelland
Adviseur namens bevoegde overheid	de heer A. Vissinga
Beheer documentatie	Provinciaal Depot voor Bodemvondsten Overijssel E-depot voor de Nederlandse archeologie Archief Laagland archeologie BV
Uitvoerder	Laagland Archeologie BV Virulyweg 21F 7602 RG Almelo 06 51 95 35 53
Projectleider/opsteller onderzoek	Erwin Brouwer erwin.brouwer@laaglandarcheologie.nl

Tabel 1. Objectgegevens.

1.4 HUIDIGE SITUATIE EN TOEKOMSTIG GEBRUIK

Het plangebied is momenteel in gebruik als boerenerf en bouwland. Het terrein bevat voor zover bekend geen kelders of andere ondergrondse kunstwerken en er zijn geen historisch waardevolle bouwwerken in het plangebied aanwezig.³

In dit stadium is de exacte invulling van de plannen nog niet bekend. De mileutechnische condities, huidige en eventuele nieuwe waterpeil en of en zo ja wie de toekomstige gebruiker(s) wordt/worden zijn in dit stadium evenmin bekend. Onderstaande afbeelding toont de huidige en de gewenste nieuwe situatie.

² www.imergis.nl/htm/opentopo800.htm

³ bron: gemeentelijke monumentenlijst

Afbeelding 2. Huidige situatie (links) en nieuwe situatie (rechts). Rood: nieuwbouw; groen: bos; blauw: wadi

Bestaande gebouwen en schuren worden grotendeels gesloopt. De boerderij aan de Dorpsstraat nr.70 blijft bestaan. Op de locatie van het boerenerf en het bouwland worden nieuwe woningen geplaatst. Aan de west- en noordoostkant worden bomen geplant en in centraal wordt een wadi aangelegd.

1.5 GEMEENTELIJK BELEID

In het vigerende bestemmingsplan is het aspect archeologie niet opgenomen. Op de gemeentelijke archeologische waarden- en advieskaart ligt het plangebied in een zone met een hoge verwachting op het aantreffen van archeologische resten. De gemeente heeft aangegeven dat archeologisch onderzoek dient te worden uitgevoerd om te bepalen of er mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig zijn en in welke mate eventuele resten worden bedreigd door de geplande ingrepen.

1.6 ONDERZOEKSDOEL

Het uitgevoerde onderzoek behoort tot de eerste fasen in het huidige archeologische onderzoeksproces (zie bijlage 1). De initiatiefnemer beoogt met het hier uitgevoerde onderzoek te voldoen aan de gemeentelijke regelgeving omtrent archeologisch onderzoek. Het bureauonderzoek heeft tot doel een archeologisch verwachtingsmodel op te stellen aan de hand van bestaande bronnen, en te bepalen of en zo ja welke delen van het plangebied in aanmerking komen voor vervolgonderzoek. Het verwachtingsmodel wordt getoetst en zo nodig aangevuld door middel van een verkennend booronderzoek. Op grond van de resultaten van dit onderzoek kan worden beoordeeld of en zo ja, welke vorm van vervolgonderzoek nodig is om de archeologische waarde van het gebied te kunnen vaststellen.

HOOFDSTUK 2 INVENTARISATIE

2.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk worden de relevante landschappelijke ontwikkeling en huidige bodemkundige situatie beschreven. Tevens wordt ingegaan op de bekende archeologische waarden in de omgeving van het plangebied en de historische situatie. Voor wat betreft de in de tekst genoemde archeologische perioden wordt verwezen naar bijlage 2.

2.2 LANDSCHAPPELIJKE ONTWIKKELING

Het plangebied ligt in het Oost-Nederlandse dekzandlandschap. Dit landschap wordt gekenmerkt door dekzandvlakten en –ruggen, geaccidenteerd door stuwwallen en kleine beken. De stuwwallen zijn in de loop van de voorlaatste ijstijd (238 – 126 duizend jaar geleden) gevormd onder invloed van het landijs. Binnen het onderzoeksgebied komen geen stuwwallen voor. Op de geomorfologische kaart (bijlage 3) ligt het plangebied op een relatief hoge dekzandrug (legenda-eenheid 4B53). Het is een van talloze relatief sterk geprononceerde dekzandruggen in het gebied, die worden doorsneden door restgeulen en dalvormige laagten en worden afgewisseld door dekzandwelingen. In de onmiddellijke omgeving van het plangebied stroomde een beekje.

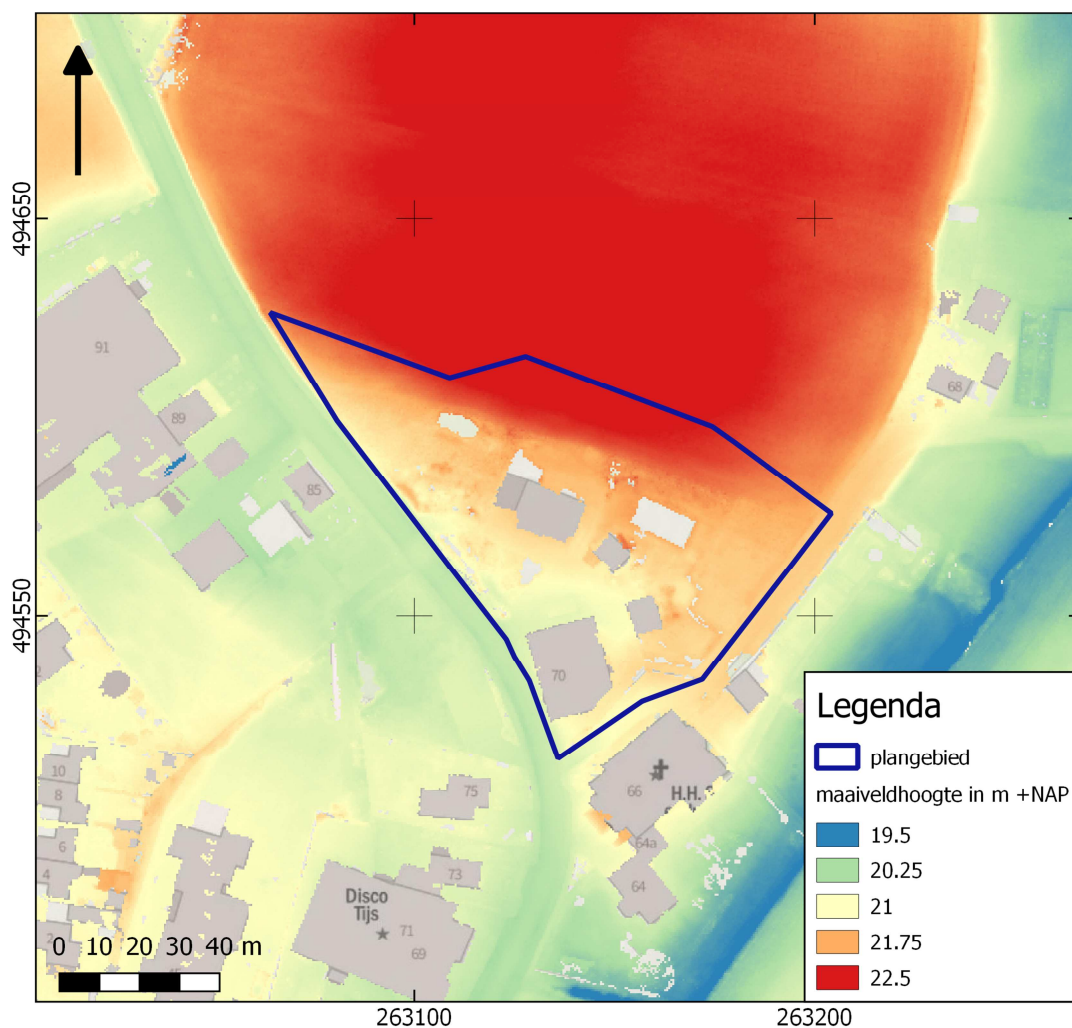
Op het AHN (Actueel Hoogtebestand Nederland), zie bijlage 5 zijn de geïsoleerd liggende dekzandruggen in en rondom het plangebied gemakkelijk herkenbaar. De bebouwde kern van Lattrop is op dekzandruggen gevestigd. Op het AHN zijn enkeerdgronden op de dekzandruggen herkenbaar aan de zachte, vloeiende vormen.

Bodemkundig gezien (bijlage 7) zijn enkeerdgronden zandgronden met een plaggendeek van tenminste 50 cm dik. Dit plaggendeek is vanaf de Late Middeleeuwen ontstaan door het periodiek opbrengen van met mest vermengde plaggen op de akker. Doel hiervan was de bodemvruchtbaarheid op peil te houden of te verbeteren. Enkeerdgronden zijn voor wat betreft archeologie om twee redenen relevant. De oudste enkeerdgronden zijn meestal ontstaan op locaties die ook vóór het in zwang komen van plaggenbemesting al als akker in gebruik waren. Dat waren meestal relatief hooggelegen, goed ontwaterde zandgronden die redelijk goed met de toenmalige landbouwtechnieken konden worden bewerkt. Door deze eigenschappen zijn deze gronden vaak al heel vroeg – soms als vanaf het midden-Neolithicum – in gebruik genomen als landbouwgrond. Resten van bewoning uit deze perioden wordt daarom vaak onder een plaggendeek aangetroffen.

Daarnaast fungeert het plaggendeek in meer moderne tijden als een dikke beschermende laag, waardoor eventueel aanwezige resten niet of in mindere mate zijn aangetast door allerlei bodemingrepen.

Op de bodemkaart is het plangebied deels ongekarteerd (bebouwde kom). Op basis van het AHN kan worden aangenomen dat het gehele plangebied op een dekzandrug ligt, waarop een enkeerdgrond is aangebracht. Het natuurlijke bodemtype van de dekzandrug is niet bekend. In de omgeving is bij archeologisch onderzoek op een soortgelijke dekzandrug een veldpodzolbodem geconstateerd (zie paragraaf 2.3.1). De dekzandruggen met enkeerdgronden liggen in een vlakte van kleiige beekdalgronden, afgezet door de beekjes die hier liepen.

Onderstaande kaart toont een detailopname van het AHN. Op deze kaart is de dekzandrug met plaggendek duidelijk herkenbaar. Opvallend is dat de grond ter hoogte van de bebouwing in het plangebied deels is afgegraven. Oorspronkelijk zal het plaggendek hier dikker zijn geweest.

Afbeelding 3. Detailopname van het plangebied op het AHN.

2.3 ARCHEOLOGIE

2.3.1 BEKENDE ARCHEOLOGISCHE WAARDEN

Bijlage 8 toont de locaties van de bekende archeologische waarden en de uitgevoerde archeologische onderzoeken in de omgeving van het plangebied. In het

onderzoeksgebied is slechts één waarneming geregistreerd. Waarschijnlijk heeft dit vooral te maken met het gegeven dat rondom het plangebied tot nog toe zeer weinig archeologisch onderzoek is uitgevoerd en/of dat uitgevoerd archeologisch onderzoek (met name in de jaren '70 en '80 van de vorige eeuw) niet of beperkt is gepubliceerd.

De waarneming (nummer 29842) is ongeveer 355 m ten zuidwesten van het plangebied geregistreerd. De exacte vindplaats van de waarneming is niet bekend (administratief geplaatst). De vondst is in 1996 aangetroffen tijdens een kleinschalig proefsleuvenonderzoek door de toenmalige provinciaal archeoloog en de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB, tegenwoordig RCE). Onder een plaggende van circa 1 m dik is een oude, grijsgrauwe cultuurlaag aangetroffen van circa 20 cm dik waarin aardewerkresten uit de IJzertijd zijn aangetroffen. De natuurlijke ondergrond bestaat uit een veldpodzolbodem. Daarnaast zijn een aantal paalkuilen uit dezelfde periode aangetroffen die worden toegeschreven aan een vierpalige en een zespalige spieker/schuur. De onderzoekers nemen aan dat de feitelijke IJzertijdbewoning circa 100 - 200 m westelijker heeft gelegen. Dit nederzettingsterrein is aangemerkt als AMK-terrein van hoge archeologische waarde (nummer 2520). Naast IJzertijd aardewerk zijn tevens mesolithische vuursteenartefacten gevonden. Ook dit vuursteenmateriaal wordt aan een nederzettingstype toegeschreven.

Uit diverse archeologische onderzoeken is gebleken dat in de IJzertijd een proces ontstond waarbij men de wat lager gelegen, vochtige gronden opzocht en de hogere, droge gronden deels werden verlaten.

2.3.2 GEMEENTELIJKE VERWACHTINGSKAART

Op de gemeentelijke verwachtingskaart (bijlage 6) ligt het plangebied in een zone met een hoge archeologische verwachting. Deze verwachting is gebaseerd op de geomorfologische en bodemkundige situatie (dekzandrug met plaggende). Uit vele archeologische onderzoeken blijkt consequent dat de hogere delen van het zandlandschap vanaf de prehistorie werden bewoond. De aanwezigheid van later opgebracht een plaggende maakt de kans groot dat eventuele resten van bewoning door de dikte van het dek beschermd bleven tegen latere bodemingrepen, zodat ze nog met een intacte archeologische context aanwezig kunnen zijn.

2.3.3 EERDER ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK

In de omgeving van het plangebied hebben eerder archeologische onderzoeken plaatsgevonden. De onderzochte locaties zijn afgebeeld in bijlage 8. De betreffende onderzoeksrapporten zijn echter niet gedeponeerd in Archis3 of het E-depot.

2.4 HISTORIE

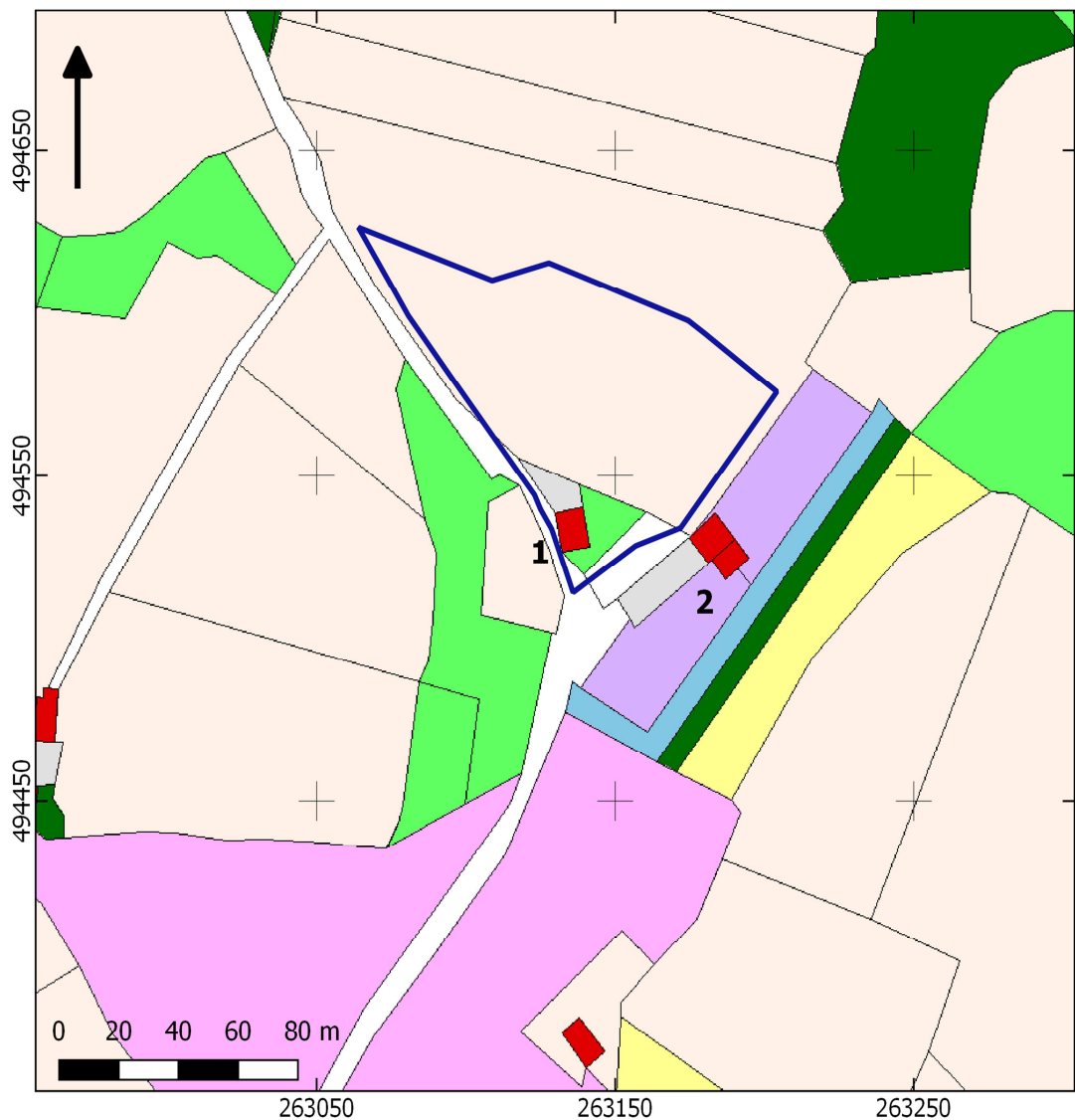
Het dorp Lattrop wordt mogelijk al in de 9^e eeuw in de Werdense registers vermeld als 'Villa Uittorpe'. Een latere oorkonde uit 1272 noemt Lattrope.⁴ Op de eerste

⁴ bron: heemkunde-lattrop-breklenkamp.nl

kadastrale kaart (circa 1832)⁵ is het plangebied en haar omgeving nog onbebouwd (zie onderstaande afbeelding). Het terrein is op de OAT (Oorspronkelijke Aanwijzende Tafel) grotendeels aangeduid als bouwland (beige). De bebouwing in het plangebied betreft een huis met erf ('1', boerderij). Bij '2' bevindt zich de parochie. Rechts en onder van de parochie met tuin loopt een gracht, feitelijk een gekanaliseerde beektak. Het boerenerf en de bouwlanden worden aangeduid met het toponiem 'de Molendijks kamp'. Het erf komt niet voor in de oude leenregisters, wat een belangrijke aanwijzing vormt dat de boerderij niet tot in de Late Middeleeuwen is terug te voeren. In mindere mate duidt ook het toponiem 'kamp' hierop. Kampontginningen zijn meestal kleinschalige latere ontginningen, geïnitieerd door een persoon of beperkt aantal personen (familie). Vooral in deze regio echter wordt de aard en omvang van de kampontginningen sterk bepaald door de talloze, kleinere en min of meer geïsoleerde dekzandruggen. De huidige boerderij is in 1930 gebouwd.⁶ De voorganger die op de kaart uit 1832 is aangegeven, bevindt zich op dezelfde locatie als de huidige bebouwing.

⁵ bron: hisgis.nl

⁶ bron: huispedia.nl

Afbeelding 4. Uitsnede uit de eerste kadastrale kaart, circa 1832. De locatie van het plangebied is rood omlijnd. Geel: hooiland, beige: bouwland, lichtgroen: weideland, donkergroen: bos/opgaand hout, paars: heide. lichtpaars: tuin; rood met grijs: bebouwing met erf; blauw: water. Bron: hisgis.nl.

In de afgelopen eeuw zijn in het plangebied geleidelijk gebouwen (stal/schuur en dergelijke) bijgebouwd. De grens tussen erf en bouwland is daarbij opgeschoven in noordelijke richting.

HOOFDSTUK **3** CONCLUSIE EN VERWACHTINGSMODEL

3.1 CONCLUSIE

Op basis van de inventarisatie kan het volgende geconcludeerd worden. Het plangebied ligt op de rand van een dekzandrug. Op de dekzandrug is een plaggendek opgebracht. Het betreft een kamptontginning. Het natuurlijke bodemtype onder het plaggendek is niet bekend, maar vermoedelijk betreft het een veldpodzolgrond. Dit bodemtype vormt zich onder relatief vochtige omstandigheden en is niet zeer geschikt voor vroege landbouwtechnieken. In de onmiddellijke nabijheid van het plangebied stroomde een beekje. In ieder geval vanaf 1832 is het zuidelijke deel van het plangebied bebouwd (boerderij met erf). Deze boerderij komt niet voor in het leenregisters, zodat een oorsprong in de Late Middeleeuwen niet waarschijnlijk is. Op dezelfde locatie als de eerdere boerderij staat nu een boerderij met stal uit 1930. In de afgelopen eeuw is het plangebied meer en meer bebouwd geraakt (bedrijfsgebouwen van de boerderij). De uitbreiding van het boerenerf ging ten koste van het bouwlandareaal. Het plaggendek en de ontginning van het gebied is waarschijnlijk niet zeer oud (*i.e.* een oorsprong in de Romeinse tijd of Late Middeleeuwen). In de omgeving zijn resten van een nederzetting uit het Mesolithicum en de IJzertijd aangetroffen. Op de gemeentelijke archeologische waarden- en beleidskaart ligt het plangebied in een zone met een hoge verwachting op het aantreffen van archeologische waarden. Waarschijnlijk wordt de top van de dekzandrug gevormd door een (veld)podzolbodem. Het plangebied is daarmee waarschijnlijk aldoor geschikt geweest voor menselijke bewoning. Het plangebied ligt daarnaast aan de rand van de het dorp; Lattrop bestond mogelijk al in de 9^e eeuw en zeker in de late 13^e eeuw.

3.2 VERWACHTINGSMODEL

Voor het plangebied is sprake van een brede archeologische verwachting. Zowel resten uit de tijd van jagers/verzamelaars (laat-Paleolithicum – vroeg-Neolithicum) kunnen voorkomen, maar ook resten uit de periode van de landbouwers (midden-Neolithicum – Nieuwe Tijd). Resten van jagers/verzamelaars worden vooral aangetroffen op dekzandkoppen in de onmiddellijke nabijheid van stromend zoet water, zoals in het plangebied het geval is. Voor deze periode geldt een hoge verwachting op het aantreffen van archeologische resten.

Resten uit de periode midden-Neolithicum – Bronstijd kunnen eveneens worden verwacht, hoewel het plangebied mogelijk iets te vochtig is geweest om het aantrekkelijk te maken. Voor deze periode wordt uitgegaan van een middelhoge verwachting.

Voor resten uit de periode IJzertijd – Nieuwe Tijd geldt een hoge verwachting. In de IJzertijd zocht men de wat vochtiger gronden op en in de omgeving van het plangebied zijn op een soortgelijke dekzandrug resten van een IJzertijdnederzetting aangetroffen. Die bewoning kan zich tot in de Romeinse tijd en later gehandhaafd hebben. Lattrop wordt mogelijk al in de Vroege Middeleeuwen in oude bronnen genoemd. Er zijn geen aanwijzingen dat de oude kern van Lattrop aanvankelijk op een andere locatie was gesitueerd. Het plangebied ligt aan de rand van het dorp, zodat ook hier resten van bewoning vanaf de Vroege Middeleeuwen kunnen worden verwacht. Hoewel het aanwezige boerenerv niet is genoemd in de schattingsregisters, wil dat niet zeggen dat in het plangebied in de Late Middeleeuwen geen bewoning was. Op de kadastrale kaart van 1832 is een boerderij aangegeven. Het boerenerv is vermoedelijk terug te voeren tot de 17^e of 18^e eeuw. De bebouwing lag waarschijnlijk in het zuidelijke plangebied, dat tot op heden aldoor bebouwd is geweest. De conservatie van voorgangers van de boerderij is daarom mogelijk slecht of matig. Voor het noordelijke deel van het plangebied waar aldoor een plaggendek is geweest, is waarschijnlijk sprake van goede conserveringsomstandigheden.

Eventuele nederzettingen uit de steentijd hebben een omvang van 50 – 200 m² (kleine variant) of 200 – 1000 m² (middelgrote variant). Nederzettingen uit de periode bronstijd – middeleeuwen hebben meestal een omvang tussen 500 – 2000 m² (huisplaats) of meer dan 8000 m² (dorp).⁷

Deze resten liggen in de top van de natuurlijke ondergrond, mogelijk dicht onder het maaiveld onder terreinverharding, bouwvoor of plaggendek. De natuurlijke bodem wordt hier gevormd door dekzand waarin zich een podzol heeft ontwikkeld. Eventuele resten bestaan uit vuursteenstrooiingen (voornamelijk neolithicum, in mindere mate bronstijd en ijzertijd). Daarnaast kan (gefragmenteerd) aardewerk worden verwacht, evenals houtskool, verbrande huttenleem en natuursteen. Vanaf ongeveer de 17^e eeuw is ook baksteen te verwachten (rurale gebieden; in bewoningskernen al eerder). Deze vondstcategorieën bevinden zich aan of in het pleistocene zand, direct onder een bouwvoor. Daarnaast kunnen grondsporen worden verwacht. Het gaat daarbij overwegend om paalkuilen, greppels en afvalkuilen en dergelijke. Deze bevinden zich in de top van de pleistocene ondergrond en kunnen zich tot op grote diepte uitstrekken.

⁷ bron: Tol e.a., 2006.

HOOFDSTUK 4 VELDONDERZOEK

4.1 BESCHRIJVING ONDERZOEKSMETHODIEK

Het veldonderzoek heeft tot doel om meer inzicht te verkrijgen in de fysische situatie in het plangebied. Het dient de in het plangebied aanwezige bodems, de mate van versterking en de aanwezigheid van potentiële archeologische niveaus in kaart te brengen. Aan de hand daarvan kan er voor het plangebied een gespecificeerd verwachtingsmodel worden opgesteld dat gedetailleerder en nauwkeuriger is dan een verwachtingsmodel dat louter gebaseerd is op bronnen en globalere bodem- en geomorfologische kaarten.

Voor het booronderzoek niet-toegankelijke delen zijn aangegeven op de kaart in bijlage 3.

Het veldonderzoek bestond uit het zetten van zeven verkennende boringen. Verkennend booronderzoek is een snelle en kostenefficiënte onderzoeksmethode om de archeologische potentie van een plangebied in kaart te brengen. Aangezien de specifieke bodemopbouw in het plangebied niet bekend is, is verkennend onderzoek in dit stadium de meest geschikte onderzoeksmethode. De boringen zijn gezet op de locaties van de nieuwbouw (boringen 1, 4 en 6), de wadi (boring 5) en de groenzones (boringen 3 en 7). Boring 2 is gezet op de es. Aanvankelijk was ook een boring voorzien direct aan de noordoostkant van het te handhaven gebouw (nummer 70) om te kijken of nog resten van de 19^e eeuwse bebouwing kan worden verwacht. In het veld echter bleek dit deel te zijn verhard met betonplaten en was bovendien onderkelderde.

De boringen zijn uitgevoerd met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm en een guts van 2 cm doorsnede. De boorkernen zijn visueel geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische indicatoren.

De boringen zijn gemeten met GPS met een nauwkeurigheid van 3 m. Het bodemprofiel is beschreven volgens de norm NEN 5104 en ASB. De NAP-maaiveldhoogten van de boringen zijn bepaald aan de hand van het AHN. De profielbeschrijvingen zijn opgenomen in bijlage 12. De boorpuntenkaart met de posities van de boringen is opgenomen in bijlage 9.

4.2 RESULTATEN: LITHOLOGIE, LITHOGENESE EN BODEMONTWIKKELING

Het typerende bodemprofiel bestaat uit een verstoord pakket met een sterk wisselende dikte, dat al dan niet scherp begrensd op een C-horizont ligt.

Bijlage 10 toont de dikte van de aangetroffen verstoringsdikten in de boringen. In boring 2 bedraagt de dikte van het verstoorde pakket slechts 10 cm, maar in boring

5 is een verstoord pakket van tenminste 170 cm aangetroffen. Onder het voormalige erf is een verstoord pakket aanwezig van minimaal 70 cm (boring 6). In het westelijke deel echter is het verstoorde pakket slechts circa 35 cm.

In de meeste boringen bestaat het verstoorde pakket uit zwak siltig, matig fijn en zwak humeus zand. De kleur is overwegend bruingrijs, maar andere tinten (donkerbruin, geelbruin) komen voor.

De C-horizont bestaat uit matig fijn, zwak siltig dekzand. De bovenzijde is geel en wordt naar onder lichter van kleur. In enkele boringen is lichtgeel/wit zand gezien (boringen 1 vanaf 120 cm -mv /20,64m +NAP, boring 4 vanaf 80 cm -mv/20,74m +NAP). De nagenoeg witte kleur impliceert dat grondwater op deze diepte nagenoeg permanent aanwezig is.

Boring 2 is gezet in het noordelijk deel. Dit deel ligt ongeveer 1 m hoger dan de rest van het plangebied. In deze boring is sprake van een nog intact plaggendek met een dikte van circa 75 cm. De bovenste 60 cm hiervan is donkerbruin van kleur en bestaat uit zeer fijn, zwak siltig en zwak humeus zand. De onderste 15 cm heeft een bruingrijze kleur. Mogelijk is hier sprake van een oude akkerlaag. Het dek rust op een geel gekleurde C-horizont.

Bijlage 11 toont de hoogte van het nog intacte dekzand in m +NAP. Deze kaart is min of meer een inverse van de verstoringsdiktekaart. In boring 2 bereikt het nog intacte dekzand het hoogste punt (circa 21,9 m +NAP). In het meest westelijke deel van het plangebied ligt intact dekzand ongeveer 70 cm lager (circa 21,2 m +NAP) en onder het voormalige erf tenminste 110 cm lager (20,8 m +NAP in boring 7). Deze hoogteverschillen kunnen deels verklaard worden door de morfologie van de dekzandrug in het plangebied, maar zeer waarschijnlijk is voor een belangrijk deel sprake van diepe bodemverstoringen.

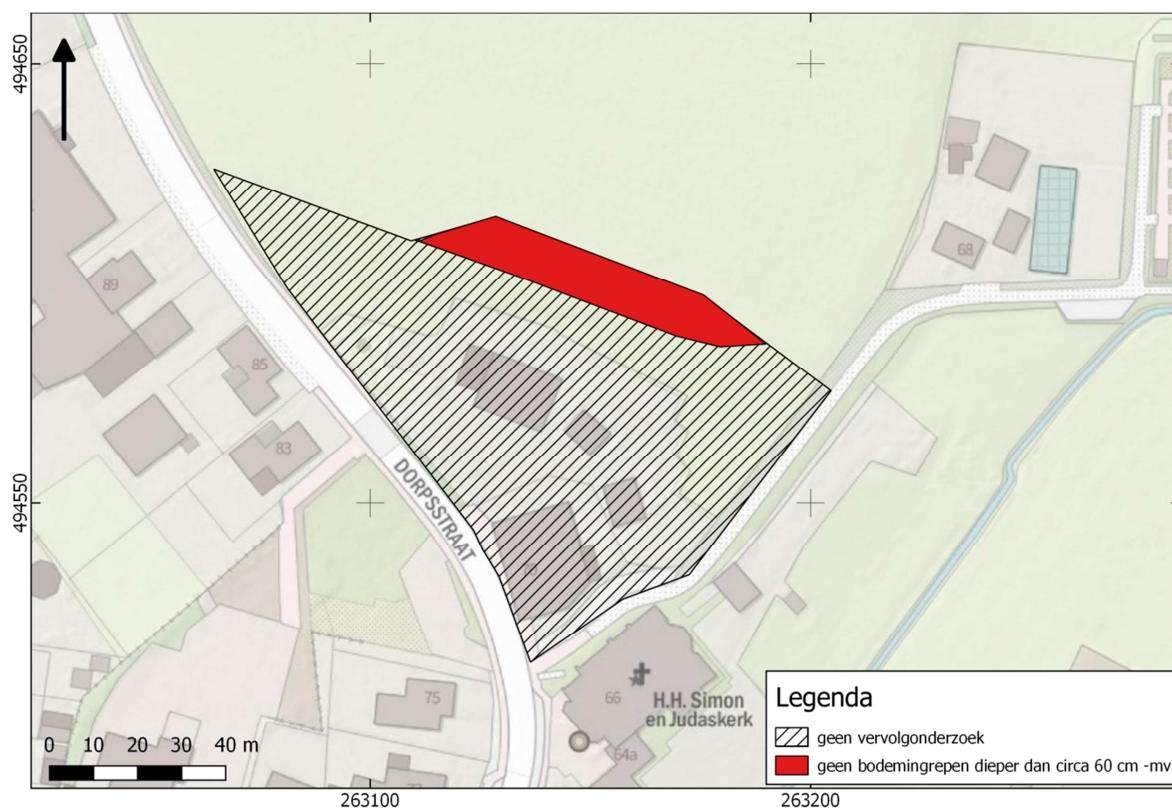
Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. Dat was echter ook niet het doel van het hier uitgevoerde onderzoek. Alleen in boring 7 zijn in de top van het verstoorde pakket enkele brokjes baksteen aangetroffen. Dit betreft waarschijnlijk recent of subrecent materiaal.

HOOFDSTUK 5 CONCLUSIE EN VERWACHTING

Het grootste deel van het plangebied is tot diep in de C-horizont verstoord. Hier is geen sprake meer van een intact plaggendeek. Alleen in het noordelijke deel is nog een intact plaggendeek aanwezig. Het maaiveld ligt hier duidelijk hoger. Op grond van de landschappelijke gegevens is in het plangebied een podzolbodem te verwachten. Resten van een E-, B- of BC-horizont zijn echter nergens aangetroffen. Ook onder het intacte plaggendeek ontbreken sporen van bodemvorming. Desondanks zijn onder het nog aanwezige plaggendeek sporen van bewoning te verwachten. De C-horizont ligt hier aanzienlijk hoger dan elders en bij de ontginning van het gebied is vermoedelijk maar een klein deel van de top van het intacte dekzand aangetast. Elders in het plangebied zijn alleen nog zeer diepe sporen te verwachten. Ondiepe sporen en vondstenlagen zijn hier waarschijnlijk verdwenen.

HOOFDSTUK 6 SELECTIEADVIES

Op basis van het uitgevoerde booronderzoek is de kans klein dat het te verstoren deel van het plangebied archeologische sporen bevat, afgezien van zeer diepe grondsporen. Het archeologisch belang hiervan is laag. Om deze reden adviseren we geen vervolgonderzoek uit te voeren en dit deel het plangebied (gearceerde deel op onderstaande kaart) vrij te geven. Archeologische resten zijn wel te verwachten in het noordelijke deel van het plangebied (rood op onderstaande afbeelding), op de locatie van het plaggendek. Onderstaande kaart toont een kaart met adviesgebieden. Eén van de nieuwbouwwoningen grenst tegen/doorsnijdt de rode advieszone. Gezien de resultaten van het booronderzoek (boring 1, verstoring van 110 cm dik) is de kans dat hier nog archeologische resten aanwezig zijn zeer klein en wordt ook hier geen vervolgonderzoek geadviseerd. Wel dient de verstoring aan de noordkant van de nieuwbouwwoning beperkt te blijven.

De implementatie van dit advies is overgenomen door de gemeente Dinkelland, hierin vertegenwoordigd door de archeologisch adviseur van de gemeente, de heer A. Vissinga.

Mochten bij graafwerkzaamheden onverhoopt toch archeologische resten worden aangetroffen, dan geldt conform de Erfgoedwet (art. 5.10) een meldingsplicht. Dit

Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek - verkennende fase Dorpsstraat 70 te
Lattrop Breklenkamp, gemeente Dinkelland, Overijssel

kan bij Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (033 421 74 56) of via de website:
www.cultureelerfgoed.nl/contact.

literatuur

- Berendsen, H.J.A., 2005 (1997). *Landschappelijk Nederland. De fysisch geografische regio's*. Assen.
- Berendsen, H.J.A., 2008. *De vorming van het land*. Assen.
- Borsboom, A.J. en J.W.H.P. Verhagen, 2012. KNA Leidraad Inventariserend Veldonderzoek. Deel: Proefsleuvenonderzoek (IVO-P). Gouda.
- Bosch, J.H.A., 2008. *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 1.1. Op basis van de Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 5.2. Deltares-rapport 2008-U-R0881/A*.
- Mulder, E.F.J. de., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen.
- Nederlands Normalisatie-instituut, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*, Nederlands Normalisatie-instituut Delft.
- Tol, A.J., J.W.H.P. Verhagen en M. Verbruggen, 2012. *Leidraad inventariserend veldonderzoek; Deel: karterend booronderzoek v2*. SIKB

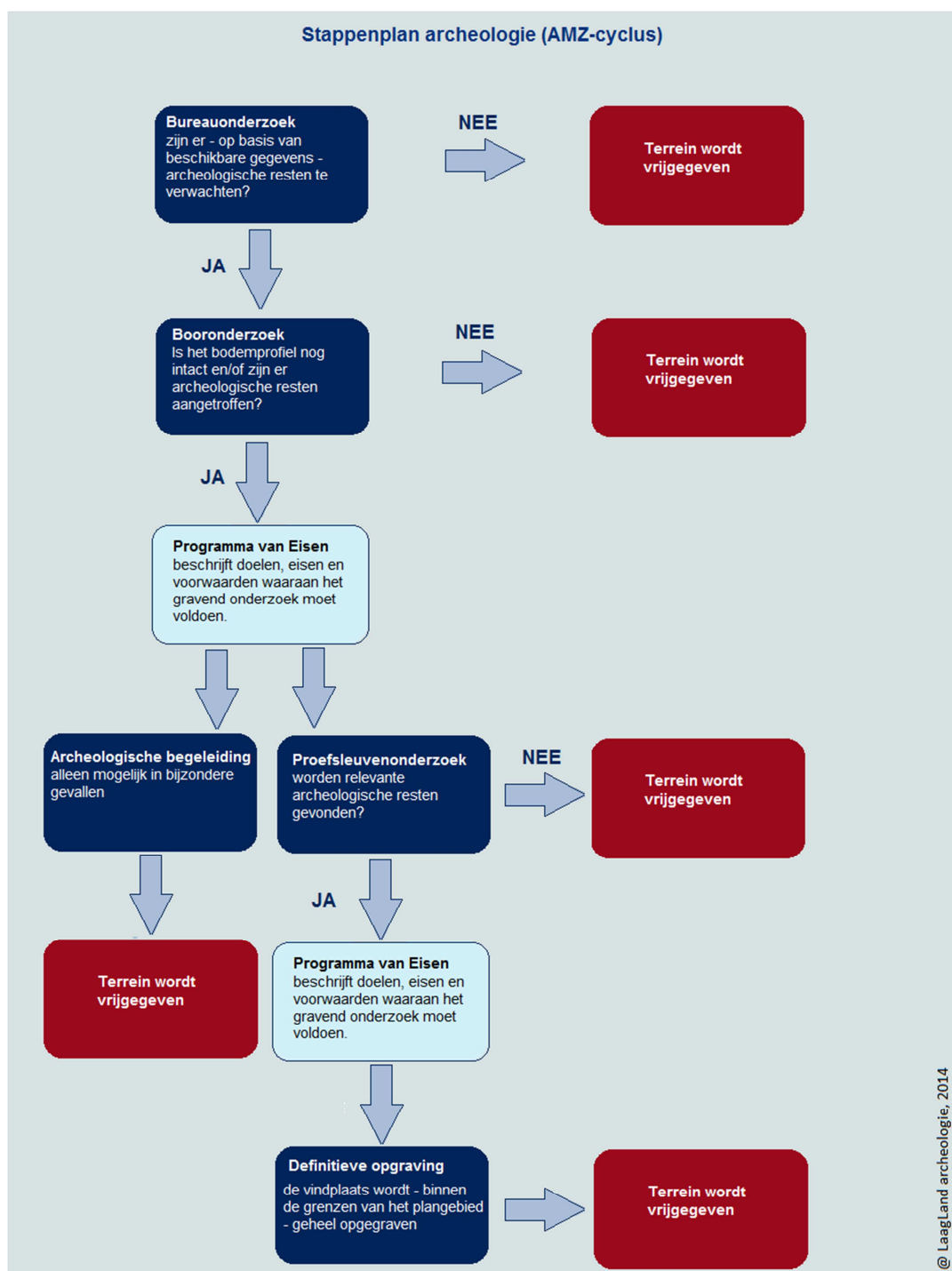
Archeologische databases/internetbronnen

ArchisIII
www.boorstaten.nl
www.topotijdreis.nl
www.hisgis.nl
www.grondwatertools.nl
www.kadastralekaart.com

Gebruikte kaarten

- Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN2), nauwkeurigheid Z-waarde <= 5 cm. Bron: www.ahn.nl. Geraadpleegd op 5-3-2020 1
- Archeologische waarden en beleidskaart. Bron: gemeente Dinkelland. Geraadpleegd op 5-3-2020 1
- Kaart waarnemingen, AMK-terreinen en onderzoeksmeldingen. Bron: www.zoeken.cultureelerfgoed.nl. Geraadpleegd op 5-3-2020 1
- Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Bron: www.pdok.nl. Geraadpleegd op 5-3-2020 1
- Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000. Bron: www.pdok.nl. Geraadpleegd op 5-3-2020 1

BIJLAGE 1 AMZ-CYCLUS

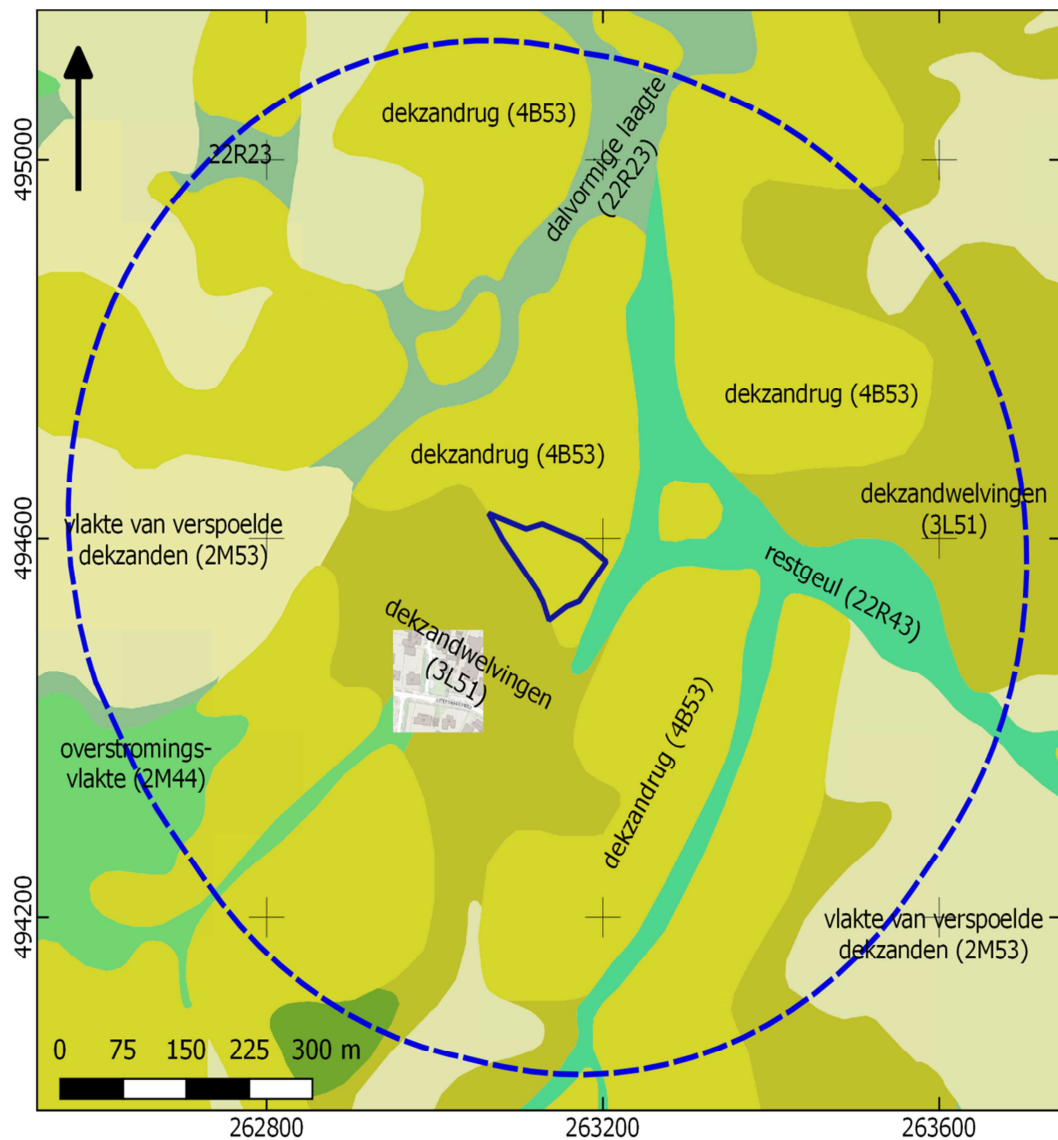
BIJLAGE 2 ARCHEOLOGISCHE PERIODEN

Archeologische perioden			Datering	
Nieuwe tijd		C	-1795	
		B	-1650	
		A	-1500	
Middeleeuwen		Laat	-1250	
		Vol	-1050	
			Ottoons	-900
			Karolingisch	-725
		Merovingisch	-450	
Romeinse tijd		Laat	-270	
		Midden	-70 na Chr.	
		Vroeg	-15 voor Chr.	
Prehistorie	Ijzertijd	Laat	-250	
		Midden	-500	
		Vroeg	-800	
	Bronstijd	Laat	-1100	
		Midden	-1800	
		Vroeg	-2000	
	Neolithicum	Laat	-2850	
		Midden	-4200	
		Vroeg	-4900/5300	
	Mesolithicum	Laat	-6450	
		Midden	-8640	
		Vroeg	-9700	
	Paleolithicum	Jong	-35.000	
		Midden	-250.000	
		Oud		
@ Laagland Archeologie, 2014				

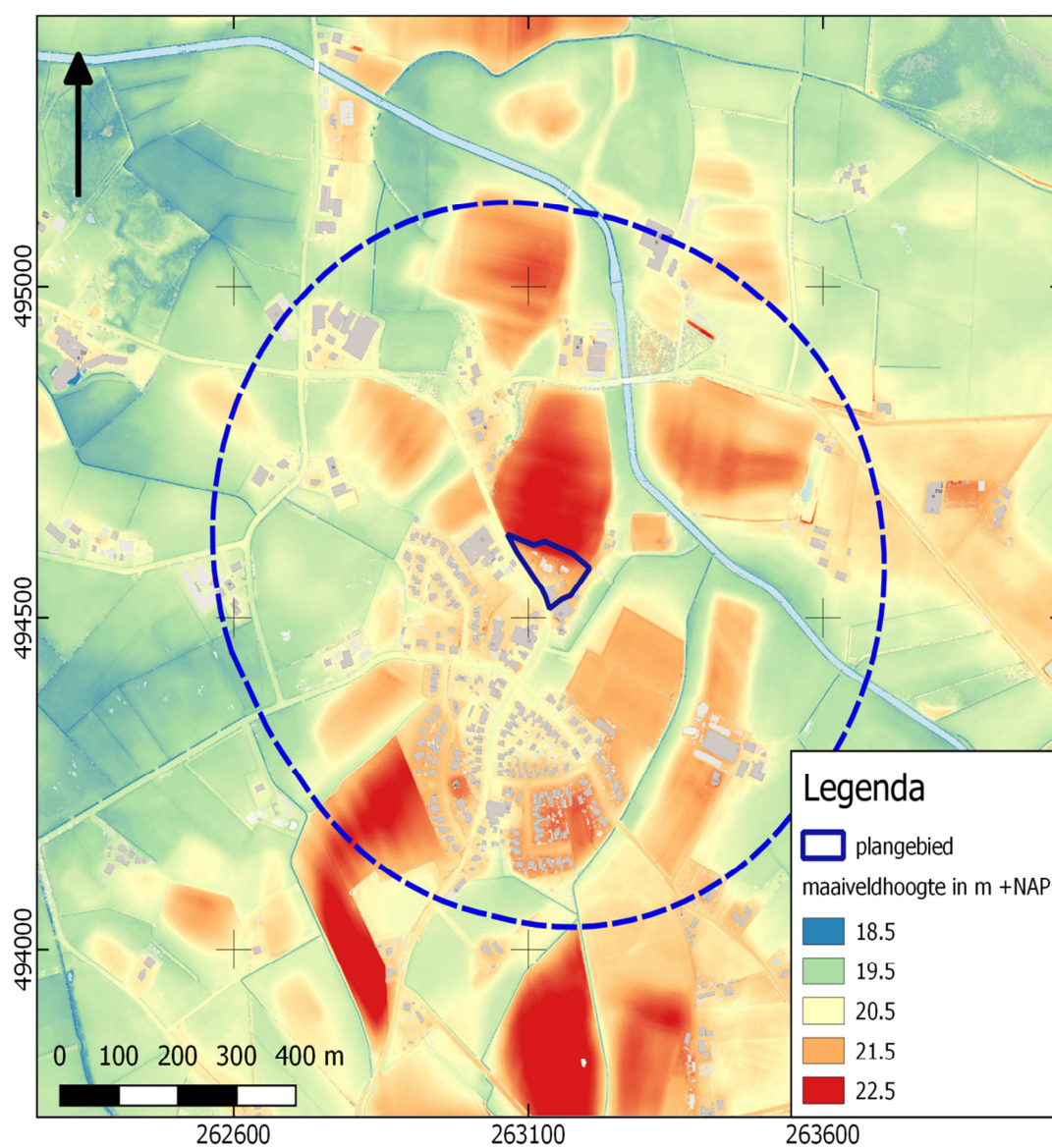
BIJLAGE 3 NIET-TOEGANKELIJKE DELEN VOOR VELDONDERZOEK

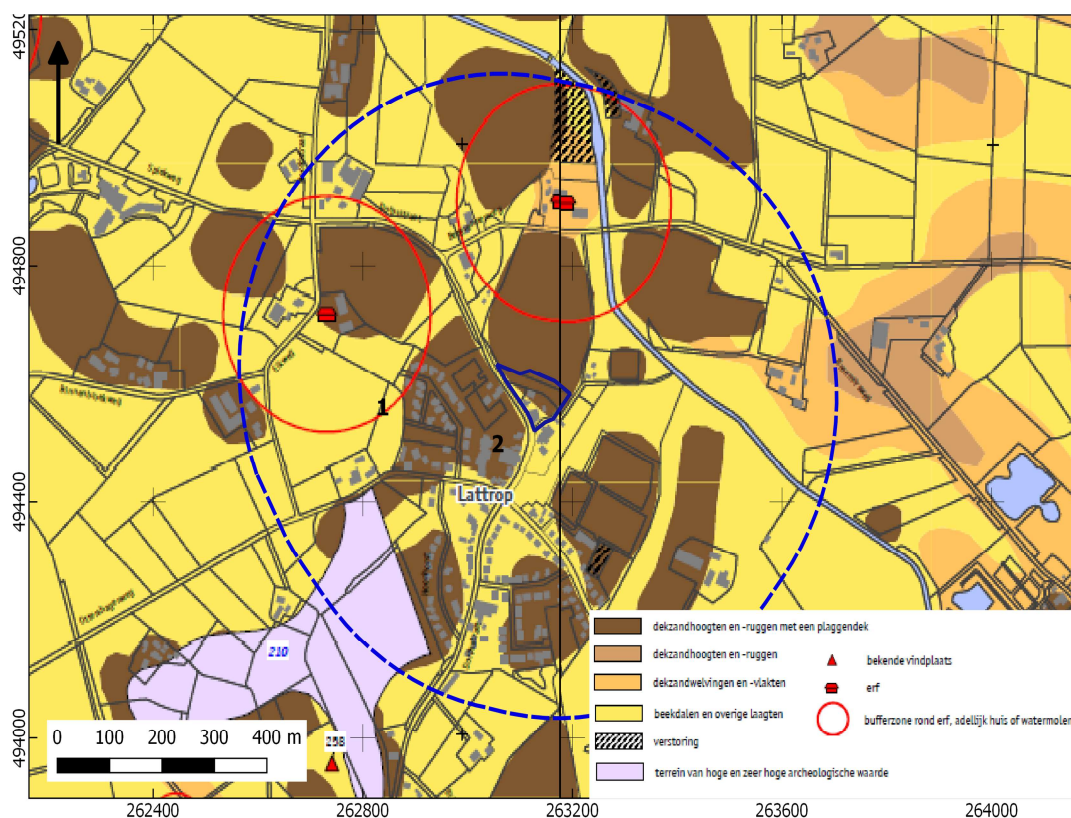
BIJLAGE 4 GEOMORFOLOGISCHE KAART

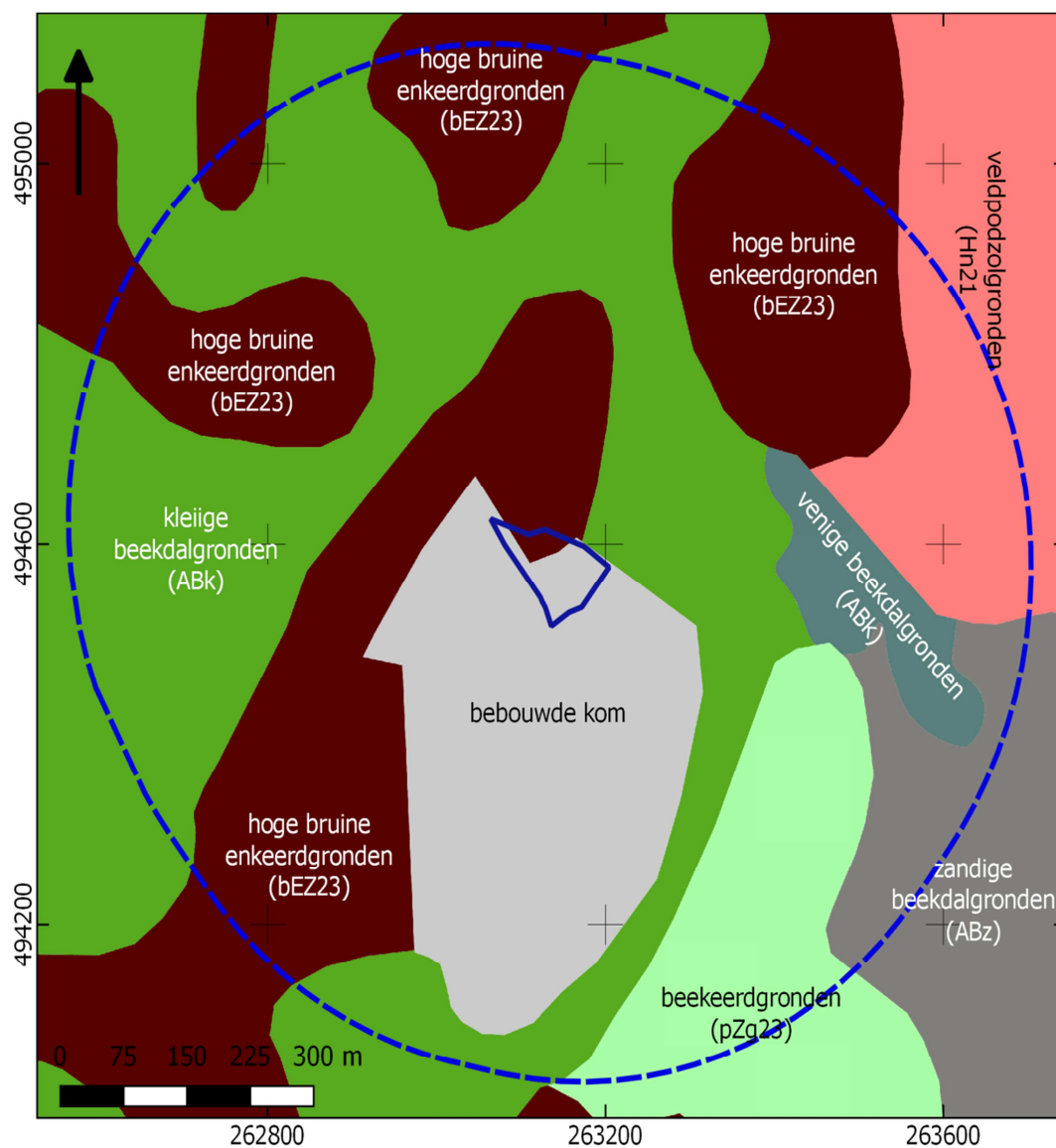
BIJLAGE 5 ACTUEEL HOOGTEBESTAND NEDERLAND

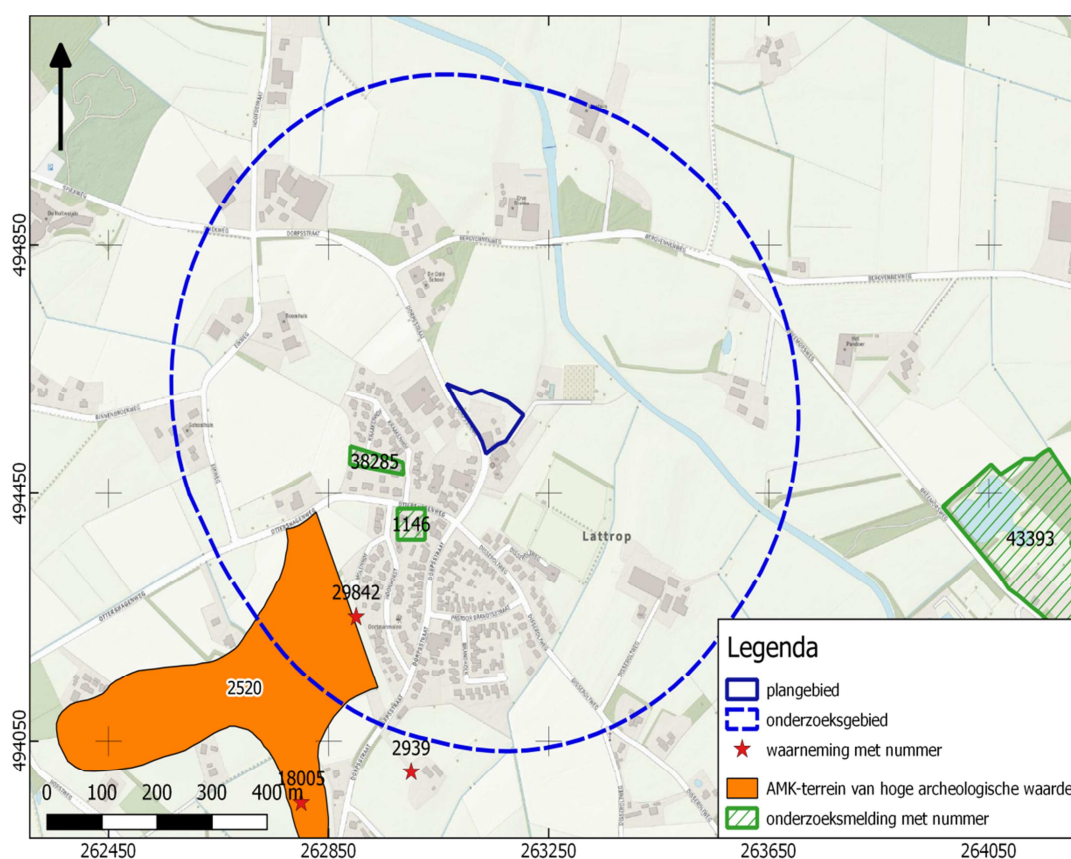
BIJLAGE 6 GEMEENTELIJKE ARCHEOLOGISCHE VERWACHTINGSKAART

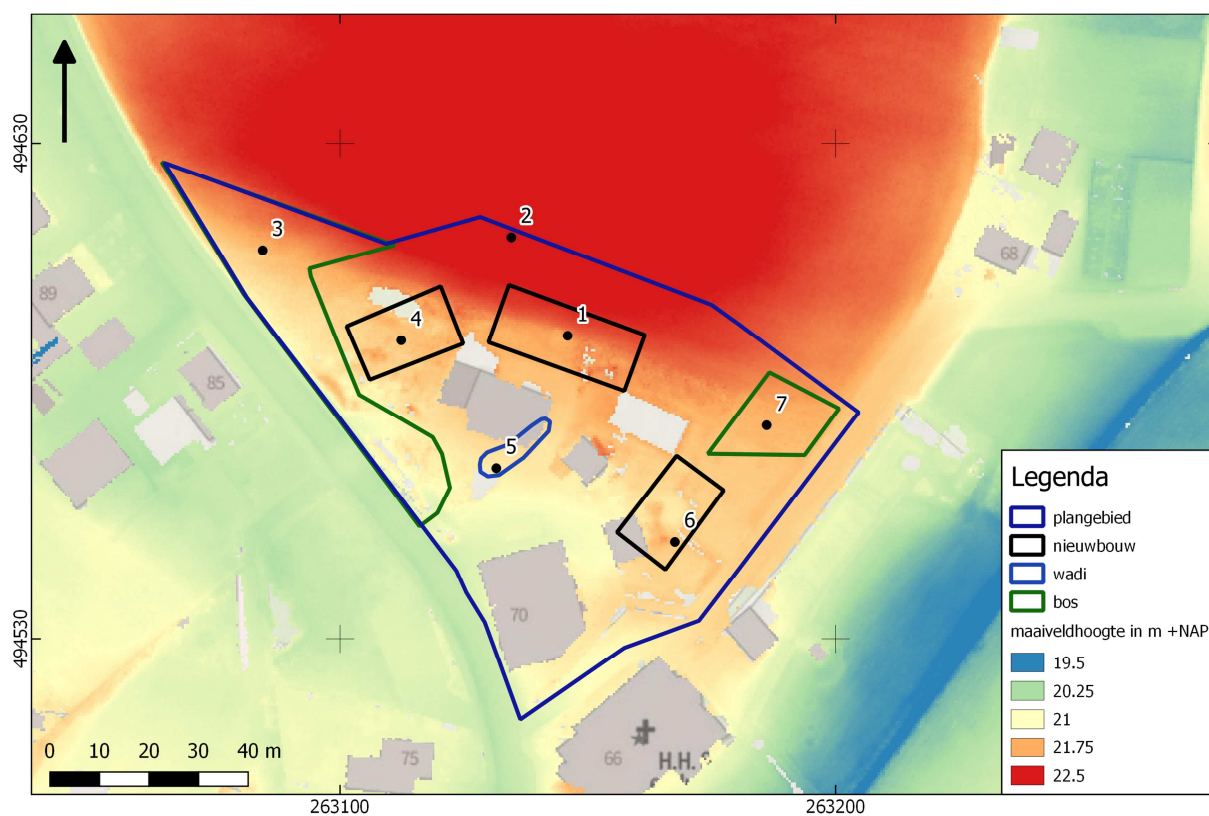
BIJLAGE 7 BODEMKAART

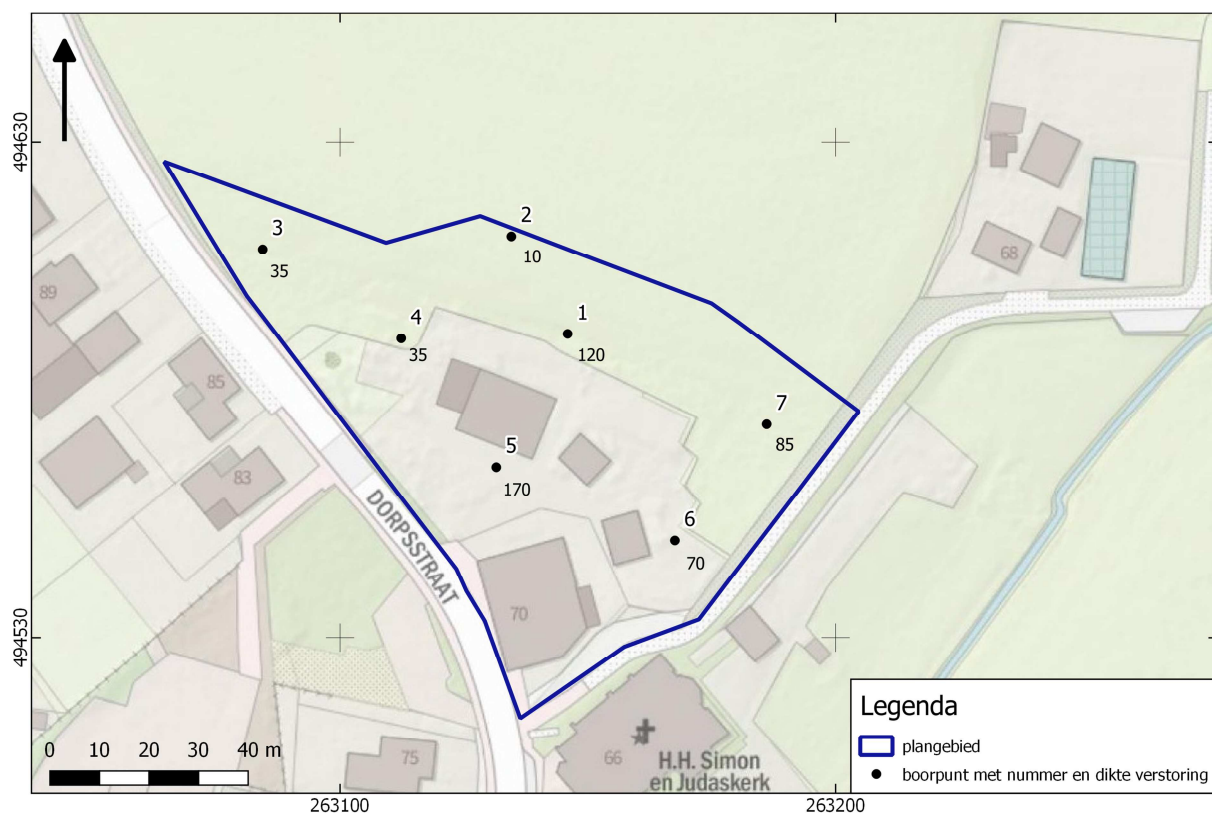
BIJLAGE 8 WAARNEMINGEN, AMK-TERREINEN EN ONDERZOEKSMELDINGEN

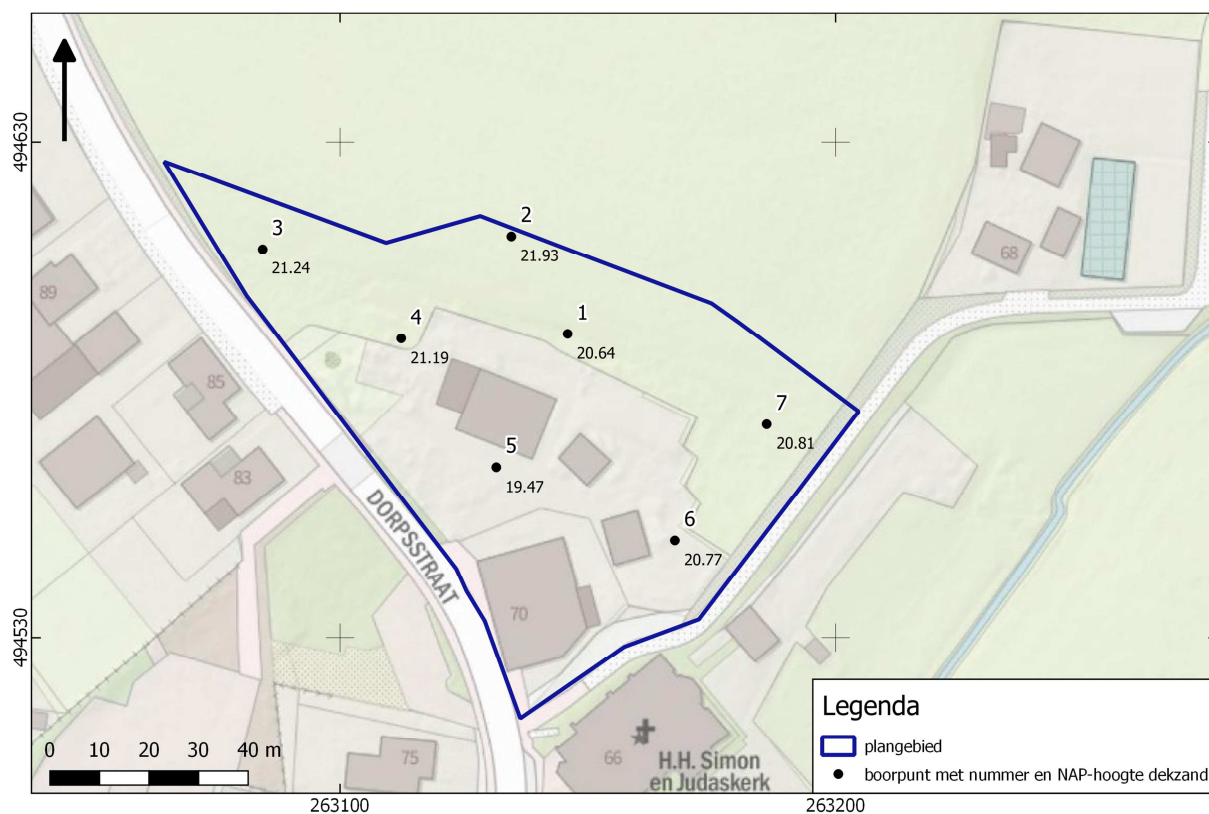
BIJLAGE 9 BOORPUNTENKAART VELDONDERZOEK

BIJLAGE 10 DIKTE VERSTOORD PAKKET

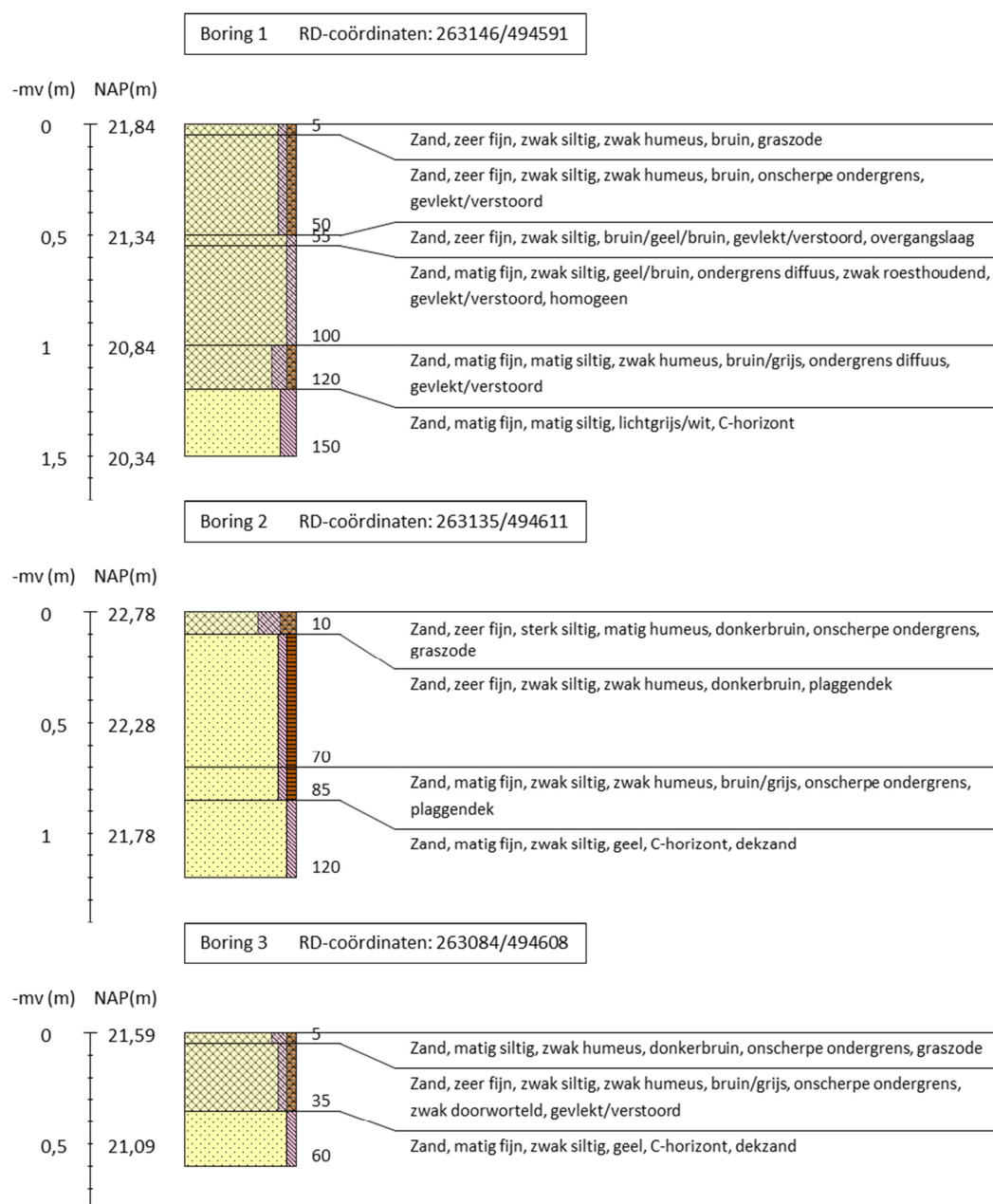

BIJLAGE 11 TOP INTACTE DEKZAND

BIJLAGE 12 BOORSTATEN

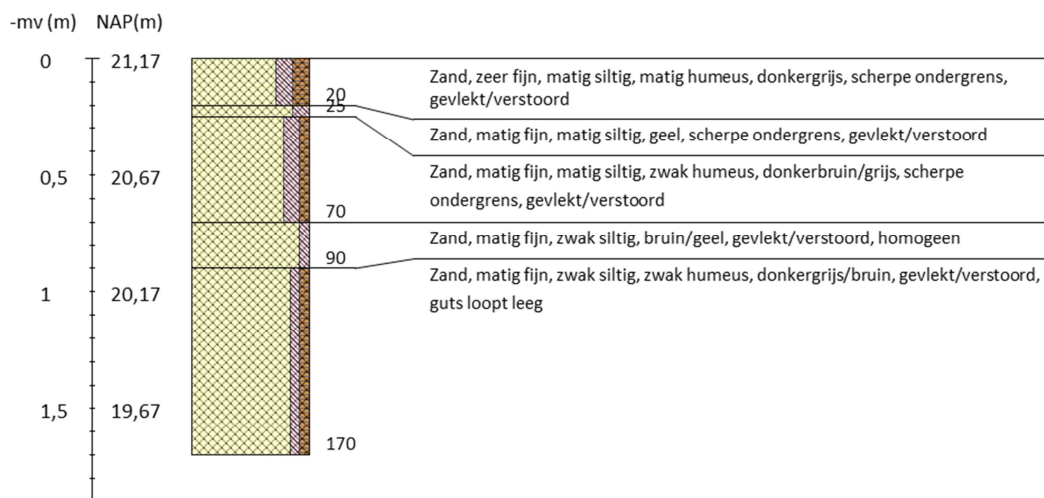
VELDONDERZOEK

Boring 4 RD-coördinaten: 263112/494591

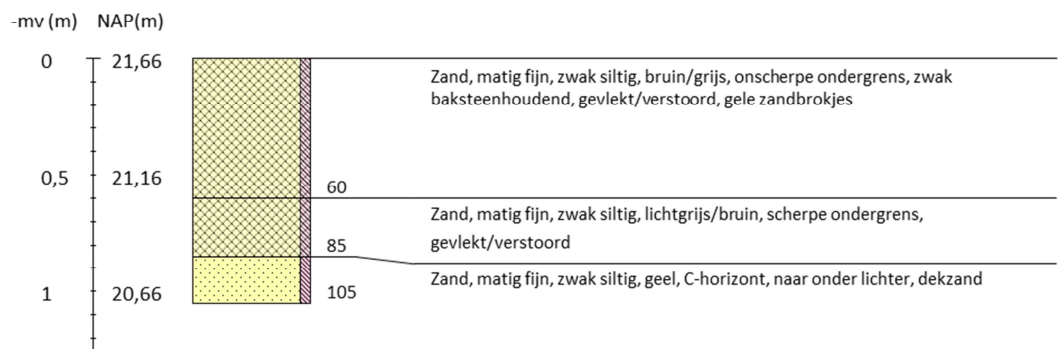
Boring 5 RD-coördinaten: 263131/494564

Boring 6 RD-coördinaten: 263168/494549

Boring 7 RD-coördinaten: 263186/494573

Legenda (conform NEN 5104, boorbeschrijvingsnorm van NITG-TNO en ASB)

Zand		Zand, zwak siltig
		Zand, matig siltig
		Zand, sterk siltig
		Zand, uiterst siltig
		Zand, kleilig

Veen		Veen, mineraalarm
		Veen, zwak kleilig
		Veen, sterk kleilig
		Veen, zwak zandig
		Veen, sterk zandig

Zandmediaan	uiterst fijn < 105 µm
	zeer fijn 105 - < 150 µm
	matig fijn 150 - < 210 µm
	matig grof 210 - < 300 µm
	zeer grof 300 - < 420 µm
	uiterst grof 420 - < 2000 µm
Zandsortering	goed gesorteerd D60/D10 < 1,8
	matig gesorteerd D60/D10 1,8 < 3
	slecht gesorteerd D60/D10 > 3

Klei		Klei, zwak siltig
		Klei, matig siltig
		Klei, sterk siltig
		Klei, uiterst siltig
		Klei, zwak zandig
		Klei, matig zandig
		Klei, sterk zandig

Grind		Grind, zwak zandig
		Grind, matig zandig
		Grind, sterk zandig
		Grind, uiterst zandig
		Grind, siltig

Inclusies/archeologische indicatoren	(resten van planten, wortels, schelpen, wortels, hout, baksteen, puin, kolengruis, glas, aardewerk, houtskool, vuursteen, bot, fosfaat)
	weinig < 1%
	matig 1-10%
	veel > 10%

Overige toevoegingen		zwak humeus
		matig humeus
		sterk humeus
		zwak grindig
		matig grindig
		sterk grindig

Begrenzing onderliggende laag	scherp overgangsgebied < 0,3 cm
	onscherp overgangsgebied 0,3 - < 3 cm
	diffuus overgangsgebied 3 cm - < 10 cm

Kalkgehalte	kalkloos geen opbruising, minder dan 0,5% CaCO ₃
	kalkarm hoorbare opbruising, circa 0,5 - 1 à 2 % CaCO ₃
	kalkrijk zichtbare opbruising, 1 à 2% CaCO ₃

Grondwaterstand	GHG
	GWG
	GLG

Boortype	Edelmanboor Ø 7 cm
	Edelmanboor Ø 10 cm
	Edelmanboor Ø 12 cm
	Edelmanboor Ø 15 cm
	Guts Ø 2 cm
	Guts Ø 3 cm
	Mechanische boor Ø 10 cm
	Mechanische boor Ø 12 cm
	Mechanische boor Ø 15 cm
	Mechanische boor Ø 20 cm

Boorstaten | - www.boorstaten.nl